

Een geval van misleiding

Juridische redenering over houden referendum faalt. Wat resteert is een politieke afweging.

Gerard van der Wal

Het al dan niet houden van een referendum over het nieuwe Europese Hervormingsverdrag is een politieke beslissing. Het Nederlandse recht kent geen referendum. Er bestaat geen formele verplichting voor een referendum, maar ook staat niets het in de weg. Toch probeert het kabinet de politieke beslissing geen referendum te houden met juridische argumenten te maskeren omdat politieke onredelijkheid moeilijk te verkopen is. Echter, de juridische redenering faalt en erger nog de gebruikte argumenten zijn onjuist en misleidend.

Anders dan het kabinet stelt, zijn de juridische verschillen tussen de Europese grondwet, die in de referenda in Nederland en

Frankrijk door de bevolking werd afgewezen, en het Hervormingsverdrag van beperkte betekenis. De wijzigingen die in de tekst en de benaming van de gestrandde grondwet zijn aangebracht betreffen deels symbolen van Europese eenwording (benaming, vlag).

De Raad van State klopt de verschillen tussen grondwet en Hervormingsverdrag nogal op, omdat symboliek in het verleden in de ontwikkeling van de EU een belangrijke rol zou hebben gespeeld. Een pretentieuze stelling, die ik eerder zou willen omkeren: het ontbreken van politieke eenheid en daarop duidende symbolen hebben nooit in de weg gestaan van de Europese integratie door verstrekkende uitspraken van de Europese rechter.

Belangrijke stappen naar verdere Europese integratie zijn in het verleden ook genomen door de Eu-

ropese Raad (met de zegen achteraf van de nationale parlementen), zoals de verdragen over een gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid, de samenwerking in strafzaken en de toetreding in zeer korte tijd van twaalf nieuwe lidstaten. Dat alles zonder de symbolen, waarvan overigens helemaal niet zeker is dat die een rol speelden in het vorige referendum.

De Raad van State erkent dat de wijzigingen ten opzichte van de grondwet inhoudelijk van geringe betekenis zijn, om plots en zonder deugdelijke onderbouwing in letterlijk één zin te concluderen dat het Hervormingsverdrag zich kenmerkend onderscheidt van bepalingen in de Europese grondwet die 'aanknopingspunten kunnen vormen voor een ontwikkeling in de EU in een meer uitgesproken statelijke of federale richting'. Een nogal vage aanduiding van een

'verschil'. Als het al waar is, biedt het Hervormingsverdrag zeker dezelfde aanknopingspunten.

Europese juristen zijn het erover eens dat nagenoeg alle veranderingen die de grondwet zou aanbrengen, door het Hervormingsverdrag worden overgenomen. Het Hervormingsverdrag is qua inhoud de Europese grondwet. Niets meer, maar ook niets minder, aldus hoogleraar Europees recht R. Barents. Raad van State en kabinet misleiden de bevolking door iets anders te beweren als rechtvaardiging voor de beslissing geen referendum te houden.

Er resteert alleen een politieke afweging: een referendum is niet in strijd met het Nederlandse recht en er zijn geen juridische argumenten om het niet te doen.

Gerard van der Wal is partner van Houthoff Buruma Brussel.

Illustratie: Rik Kamps